

А.В. Яворська, здобувач
Науковий керівник – д.е.н., проф. Данилко В.К.
Житомирський державний технологічний університет

СТАН МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ЗАПОВІДНІ ЗОНИ: ЕКОЛОГО-СТАТИСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Без перебільшення можна сказати, що значення лісів у національному господарстві досить велике. Одними з найважливіших функцій лісу є регулювання вуглеводного та кисневого балансу землі, вплив на біологічний кругообіг ряду хімічних елементів, які в свою чергу, мають значний вплив на кліматичні умови різних географічних зон, запас вологи в ґрунті, циркуляцію тепла в атмосфері, води у ріках та озерах. Для диких тварин, які перебувають у стані природної волі, ліс є основним помешканням, що обумовлює необхідність комплексного підходу до вирішення проблем забезпечення стійкості лісових біоценозів та підвищення ефективності мисливства.

Право ведення мисливського господарства з загальною площею угідь 46,5 млн. га надано 988 господарствам країни. Серед основних користувачів мисливських угідь – підприємства, підпорядковані Українському товариству мисливців та рибалок, які використовують 69% площі мисливських угідь та Держкомлігоспу (12%).

Безумовно, таким правом ведення мисливського господарства в Житомирській області є Обласна Організація Українського товариства мисливців та рибалок, до складу якої входять 22 районні організації, мисливське господарство “В’юнки” та мисливське виробничо-рибальське підприємство. Площа наданих у користування мисливських угідь у тому числі охоплених мисливським упорядкуванням складає 1043,8 тис. га, у тому числі польові – 631,0 тис. га, лісові – 433,6 тис. га та водно-болотні – 61,3 тис.га. Центральною фігурою у мисливській справі виступає егер або старший егер, котрий являється господарем у закріпленому обході. В середньому один егер обслуговує 181,0 тис. га.

Загальні витрати на ведення мисливського господарства у 2012 році збільшилися порівняно з минулорічними і склали 4002,488 тис. грн., в свою чергу частка коштів, витрачених з державного бюджету склала 14,500 тис. грн., що вдвічі менше за минулий 2011 рік. Фонд заробітної плати склав 1514,678 тис. грн., на охорону, відтворення, біотехнію, облік диких тварин та впорядкування мисливських угідь витрачено 1458,779 тис. грн. проти 1157,718 тис. грн. у 2011 році, що відповідає вимогам статті 30 Закону України "Про мисливське господарство та полювання". Надходження від ведення мисливського господарства склали 990,259 тис. грн. проти 720,124 тис. грн. у 2011 році. Загалом можна сказати, що видно поступове позитивне покращення діяльності галузі проте залишається суттєво необхідною державна підтримка задля залучення пропозицій інвестиційного характеру.

У 2012 році мисливський фонд Житомирської області налічував 7 видів копитних тварин 3,256 тис. голів, 14 – хутрових звірів (42,427 тис. голів), 25 – пернатої дичини (197,009 тис. голів). Зокрема, в мисливських угіддях області мешкали 11 зубрів, 173 лосі, 23 благородних олені, 2095 козуль, 954 кабани, 28956 зайців-русаків, 1239 білок, 1935 ондатр, 2238 бобрів, 3206 лисиць, 29 вовків, 1000 норок, 422 борсуки, 482 видри, 2140 куниць, 11530 горлиць, 93 фазани, 1824 глухарів, 368 тетеруків, 649 рябчиків, 871 лебідь, 3817 вальдшнепів тощо. Окремі мешканці мисливських угідь (зубри, борсуки, видри, коти лісові, рисі, горностаї, норки, глухарі) занесені до Червоної книги України.

Таблиця 1.

Динаміка та структура чисельності мисливських тварин в Житомирській області

Види	Чисельність, од		Динаміка, %	Структура, %	
	2011р.	2012р.		2011р.	2012р.
Копитні	3121	3256	104,32	1,2	1,4
Хутрові	46566	42427	91,11	17,8	17,5
Пернаті	211811	197009	93,01	81,0	81,1
Всього	261498	242692	92,8	100	100

Враховуючи опрацьовані статистичні показники динаміки та структури популяції мисливської фауни слід сказати, що порівняно з 2011 роком чисельність копитних тварин зросла на 4,3%, хутрових звірів зменшилась на 8,9% і пернатої дичини зменшилась майже на 7%.

Впродовж 2012 року добуто 86 голів копитних тварин, 8388 голів хутрових звірів та 37567 голів пернатої дичини. В свою чергу, допустимий норматив добування для копитних тварин становить до 10%, хутрових звірів до 50%, пернатої дичини до 50%.

З метою відтворення і охорони мисливської фауни особлива увага приділяється біотехнічним заходам. На зимовий період підготовлена така кількість біотехнічних споруд: годівниць – 410, солонців – 1730, підгодівельних майданчиків – 974, мисливських веж – 17, вольєрів -3, для притравки мисливських собак на

дикого кабана. В 2012 році в обласній організації УТМР було заготовлено кормів: зернофуражу – 257 тонн, коренеплодів – 91 тонна, сіна – 86 тонн, кормових пучків – 55 шт., солі – 10564 кг, кукурудзи – 13,4 тонни.

Важливим заходом з відтворення мисливської фауни є охорона угідь від браконьєрів, суворе дотримання місячника тиші природі. Спільно з об'єднанням "Житомирліс", управлінням екологічної безпеки в області, обласною прокуратурою та управлінням Міністерства внутрішніх справ в області був розроблений і прийнятий строком на 4 роки план спільних заходів щодо контролю за охороною і використанням тваринного світу та боротьби з бракон'єрами. З цією метою у кожному районі області створено 6 рейдових бригад, а по області – 140, які щороку проводять контрольні рейди та складають протоколи на порушників правил полювання та рибної ловлі і на самих злісних матеріали передають в правоохоронні органи.

Як наслідок, складено 44 протоколи по боротьбі з порушенням правил полювання, зокрема 36 чоловік притягнуто до адміністративної відповідальності, також конфісковано 5 одиниць гладкоствольної зброї та стягнуто штрафів на суму 4359,0 грн.

На підтримання та вивчення природного розвитку основних екологічних процесів, збереження унікальних та типових екологічних систем, різноманіття генетичних ресурсів біосфери спрямована діяльність об'єктів природно-заповідного фонду країни. Нині в країні функціонує 43 заповідних території загальнодержавного значення, що на 24 більше, ніж у 1991 р., з них 17 природних та 4 біосферних заповідників, 22 природних парки. Їх загальна площа склала 1,2 млн. га проти 361 тис. га у 1991 р.

Житомирська область славиться Поліським природним заповідником, який безперечно являється окрасою нашого краю. Він був створений 12 листопада 1968 року з метою збереження типових для українського Полісся соснових лісів та сфагнових боліт. Адміністративний центр знаходиться в с. Селезівка Овруцького району. Флора заповідника включає бореальні (тайгові) та неморіальні (лісо-степові) види рослин. Вона нараховує 604 види судинних рослин, 139 мохів та 140 лишайників, десятки грибів та водоростей. У заповіднику мешкають переважно лісові тварини. Серед них досить багато тайгових видів (лось, рись, заєць білий, глушець, орябок, сова бородата, синиця чорна, снігур, ящірка живородна, жаба трав'яна тощо).

На сьогоднішній день науковці Поліського природного заповідника проводять дослідження відповідно до "Програми літопису природи для заповідників та національних парків". Вони включають інвентаризацію біологічного різноманіття, моніторинг чисельності рідкісних та фонових видів тварин, спостереження за станом популяцій рідкісних видів рослин і динамікою рослинних угруповань, спостереження за погодними, гідрологічними, фенологічними факторами, які впливають на природні комплекси. Всього за період з 1978 по 2007 рр. підготовлено 29 томів літопису.

Таким чином, проведені нами дослідження офіційної статистичної інформації та адміністративних даних щодо використання, відтворення та охорони мисливської та іхтіофауни області свідчать про загальний природоохоронний та невиснажливий характер користування мисливськими угіддями, що здійснюється на загальнодержавному та місцевому законодавчому рівнях. Враховуючи, переважно екологічне значення лісів і мисливської фауни держави, працівники галузі спрямовують зусилля на нарощування природоохоронного потенціалу і збереження біорізноманіття в мисливських угіддях для забезпечення сталого розвитку мисливського господарства, що є визначальною передумовою забезпечення сталого розвитку України в цілому.